

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКА ДЕРЖАВНА ІНЖЕНЕРНА АКАДЕМІЯ**

Величко Тетяна Вікторівна

УДК 336.75

**РОЗРОБКА ЗАХОДІВ ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПОТЕНЦІАЛУ
ПІДПРИЄМСТВА**

Спеціальність 8.03050401

Економіка підприємства (за видами діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ

Магістерської роботи на здобуття кваліфікації
магістра з **Економіки підприємства**

Запоріжжя 2016 р.

Магістерською роботою є рукопис.

Робота виконана на кафедрі Економіки підприємства Запорізької державної інженерної академії Міністерства освіти і науки України, м. Запоріжжя.

Науковий керівник - к. е. н., доцент Морщенок Тетяна Сергіївна
Запорізька державна інженерна академія

Захист відбудеться «15» січня 2016 р. о 9 год. на засіданні державної екзаменаційної комісії кафедри економіки підприємства ЗДІА.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В сучасних умовах господарювання підвищення ефективності діяльності та забезпечення стійкого розвитку підприємств стає практично неможливим без розробки та реалізації заходів щодо підвищення рівня конкурентоспроможності потенціалу підприємства. Тільки потенціал, що відображає невикористані, або неефективно задіяні ресурси, пов'язані з виробництвом та реалізацією продукції, є одним із важливіших показників, що впливає на ефективність виробничо-господарської діяльності підприємств і, відповідно, конкурентоспроможності потенціалу підприємств будь-якої галузі. З економічних і соціальних позицій конкурентоспроможність потенціалу підприємства визначають її ключові чинники як унікальна комбінація наявного потенціалу, нагромадженого досвіду господарювання, рівня використання окремих складових потенціалу, сформованого іміджу.

Значення підвищення рівня конкурентоспроможності потенціалу підприємства полягає в наступному: сприяє виготовленню конкурентоспроможної продукції, реалізуючи яку, підприємство здатне забезпечити власне існування на ринку в довготерміновій перспективі і, як результат, у збільшенні прибутку, що залишається в розпорядженні підприємства, а отже, у появі можливості не тільки в простому, але і розширеному відтворенні; в появі більшої можливості для матеріального стимулювання працівників і вирішення багатьох соціальних проблем колективу підприємства; в поліпшенні фінансового стану підприємства та зниження ступеню ризику банкрутства, в можливості зниження продажної ціни на свою продукцію, що дозволяє значною мірою підвищити конкурентоспроможність продукції та збільшити обсяг продажів та займати гідне положення на конкуруючому ринку.

Оскільки металургійна галузь України є однією з пріоритетних галузей національної економіки, а її розвиток сприяє підвищенню матеріального добробуту населення, зміцненню економічної безпеки держави, зростанню її

експортного потенціалу, ефективній інтеграції країни у світовий економічний простір, доцільно впроваджувати на підприємствах даної галузі заходи щодо підвищення конкурентоспроможності їх потенціалу.

Теоретичні та прикладні аспекти визначення поняття «конкурентоспроможність» засновані на теорії конкуренції, започаткованої А. Смітом і доповненої М. Портером, Д. Рікардо, К. МакГоуэном, Б. Райаном. Серед сучасних авторів, що вивчали взаємозв'язок між конкурентоспроможністю та потенціалом, визначення факторів, резервів її підвищення, приділяли увагу такі вчені: Доброва Н.В., Федонін О.С., Краснокутська Н.С., Касьянова Н.В., Солоха Д.В., Морєєва В.В., Белякова О.В., Балакай О.Б., Добикіна О.К., Іванов В.Б., Сачинська Л.В., Фатхутдінов Р.А., Драган О.І. та інші.

Незважаючи на різноплановість та глибину проведених досліджень, уніфікованої методики оцінки конкурентоспроможності потенціалу підприємства не існує через неоднозначність розуміння та трактування поняття «конкурентоспроможність потенціалу», тому спричиняє наявність великого різноманіття підходів і методик оцінки конкурентоспроможності підприємства, тому потребують подальшого вивчення та опрацювання і питання визначення цього поняття та розробки заходів щодо підвищення рівня конкурентоспроможності потенціалу підприємств України.

Мета та завдання дослідження. Метою магістерської роботи є дослідження теоретичних аспектів формування та визначення конкурентоспроможності потенціалу підприємства та на підставі проведених розрахунків розроблення та обґрунтування заходів щодо підвищення його рівня.

Для досягнення поставленої мети в роботі необхідно вирішити такі основні завдання, які мають наукове та практичне значення:

– з'ясувати економічну сутність конкурентоспроможності потенціалу підприємства;

- визначити особливості формування та визначення рівнів конкурентоспроможності;
- розглянути фактори, що впливають на рівень конкурентоспроможності потенціалу підприємства;
- обґрунтувати доцільність проведення оцінки рівня конкурентоспроможності потенціалу підприємства, визначивши його значення;
- проаналізувати результати фінансової та виробничої діяльності ПАТ «Дніпроспецсталь» та виявити його сильні та слабкі сторони, що впливають на рівень конкурентоспроможності потенціалу;
- здійснити моніторинг конкурентного середовища, в якому знаходиться обране підприємство;
- визначити основні фактори та резерви підвищення рівня конкурентоспроможності потенціалу ПАТ «Дніпроспецсталь»;
- розробити комплекс заходів щодо підвищення конкурентоспроможності потенціалу ПАТ «Дніпроспецсталь» та обґрунтувати його економічну доцільність.

Об'єктом дослідження є процеси формування конкурентоспроможності потенціалу ПАТ «Дніпроспецсталь» та його конкурентне середовище.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних проблем, пов'язаних з формуванням, аналізом та розробкою заходів щодо підвищення рівня конкурентоспроможності потенціалу підприємства та обґрунтування їх доцільності.

Методи дослідження. Поставлені у роботі завдання вирішувалися за допомогою таких наукових методів дослідження як логічний, описовий, порівняльний, статистичний, розрахунково-аналітичний, абсолютних та відносних величин, графічний, економічного аналізу, експертних оцінок тощо.

Теоретичною основою роботи є наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених із питань конкурентоспроможності потенціалу підприємства, економічного аналізу, оцінки ефективності виробничо-господарської діяльності, нормативно-законодавчі документи. Інформаційною базою

дослідження стали звітні та статистичні дані ПАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна», ТОВ КК «Металоінвест», ПАТ «Донецький електрометалургійний завод», а також дані ЗМІ щодо ситуації на ринку електрометалургійної галузі, Інтернет - ресурси, результати власних досліджень.

Джерелами інформації для проведення аналізу ефективності фінансово-економічної діяльності ПАТ «Дніпроспецсталь» стали: річна звітність електрометалургійного підприємства, зокрема, форма №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», форма №2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)», форма №3 «Звіт про рух грошових коштів», форма №4 «Звіт про власний капітал», тощо. Обробка інформації, одержаної під час дослідження, проводилася за допомогою сучасних інформаційних технологій.

Наукова новизна одержаних результатів магістерської роботи полягає в узагальненні науково-методичних положень і розробці практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності господарювання підприємства шляхом підвищення його рівня конкурентоспроможності потенціалу.

До найбільш суттєвих результатів, які характеризують наукову новизну магістерської роботи та виносяться на захист, належать такі: запропоновано концептуальну модель здійснення заходів по підвищенню рівня конкурентоспроможності потенціалу на електрометалургійному підприємстві, яка поряд з такими основними етапами управління, як аналіз середовища, визначення цілей, планування, реалізація, контроль й оцінка заходів з підвищення рівня конкурентоспроможності потенціалу включає деталізацію послідовності аналізу виробничої та фінансової діяльності підприємства, а також діагностику конкурентного середовища, в якому перебуває підприємство в порівнянні з результатами діяльності його основних конкурентів.

Практичне значення одержаних результатів роботи полягає у розробці рекомендацій щодо підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства та його розвитку на основі визначення та поліпшення слабких місць. Реалізація на ПАТ «Дніпроспецсталь» запропонованих у заходів дозволить підвищити

ефективність його господарської діяльності шляхом підвищення рівня конкурентоспроможності потенціалу, що в свою чергу сприятиме його соціально-економічному розвитку, досягненню стійких конкурентних переваг.

Апробація результатів роботи. Основні результати роботи доповідалися на IV науково-технічній конференції «Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики» (м. Одеса, 18 вересня 2015 р.), на XIV міжнародній науково - практичній конференції Одеського національного університету «Проблеми планування в ринкових умовах» (м. Одеса, 25-27 вересня 2015р.) та опубліковані у Віснику Хмельницького національного університету.

Структура та обсяг роботи. Магістерська робота складається зі вступу, 3 розділів, висновків, списку використаних джерел із 64 найменувань, 4 додатків. Робота викладена на 115 сторінках машинописного тексту, містить 22 таблиці, 17 рисунків. Обсяг основного тексту магістерської роботи складає 115 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «Теоретичні аспекти оцінки рівня конкурентоспроможності потенціалу підприємства» розглянуто сутність понять «конкуренція», «ринок», «конкурентоспроможність», «потенціал» та «конкурентоспроможність потенціалу підприємства», представлено модель потенціалу підприємства (рисунок 1). Також визначено підходи до визначення рівнів конкурентоспроможності потенціалу підприємства, зазначено сукупність факторів, що впливають на рівень конкурентоспроможності потенціалу підприємства.

Зазначено, що конкурентоспроможність потенціалу підприємства можна визначити як систематизований комплекс взаємоузгоджених можливостей і ресурсів внутрішнього середовища господарства, який забезпечує: отримання переваг в умовах мінливого зовнішнього середовища; сприяє досягненню

поставлених цілей; за раціонального використання ресурсів забезпечує підприємству високий статус.

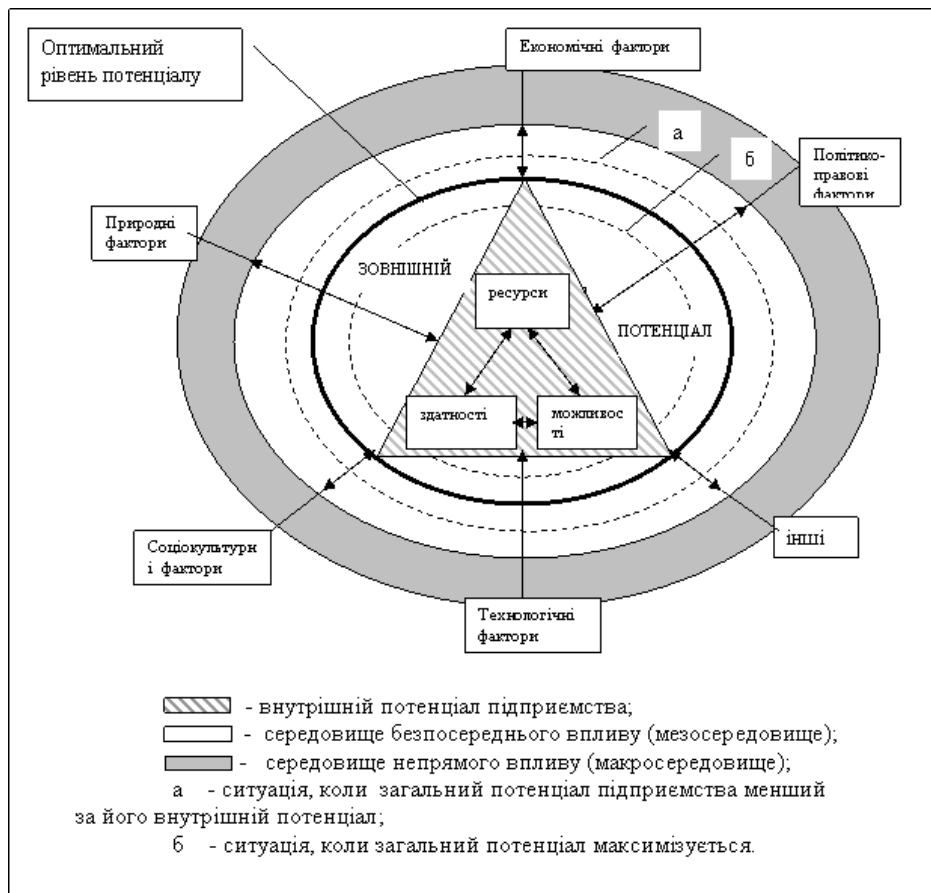

Рисунок 1 – Модель потенціалу підприємства

Визначено, що найважливішими параметрами-характеристиками конкурентоспроможності підприємства є: конкурентоспроможність продукції; здатність до адаптації в умовах змін зовнішнього середовища, яка забезпечується комплексом технічних, технологічних, інтелектуальних, організаційних та економічних характеристик

Розглянуто загальні підходи до оцінки конкурентоспроможності потенціалу підприємства, а також переваги та недоліки різноманітних методів оцінювання конкурентоспроможності потенціалу підприємства, а саме: методи, засновані на аналізі порівняльних переваг; методи, що базуються на теорії рівноваги фірми і галузі; методи, побудовані на основі теорії ефективної

конкуренції; методи, засновані на теорії якості товару; інтегральні методи; матричні методи; методи визначення позиції в конкуренції з точки зору стратегічного потенціалу підприємства; методи, засновані на порівнянні з еталоном: таксономічний аналіз і метод радару тощо.

Отже, проведення оцінки конкурентоспроможності потенціалу підприємства дозволяє скласти обґрунтовану думку щодо перспектив розвитку подальшої діяльності економічного суб'єкта, допомагає розробити комплекс дієвих рекомендацій, профілактичних заходів та відповідно підвищити конкурентоспроможність потенціалу підприємства.

У другому розділі «Дослідження конкурентного середовища та оцінка рівня конкурентоспроможності потенціалу ПАТ «Дніпроспецсталь»» надано організаційно-правову характеристику ПАТ «Дніпроспецсталь», який є одним із найпотужніших підприємств України з виробництва спеціальних сталей серед виробників спеціальних сталей у СНД.

Досліджено ринок електросталі в Україні, його динаміку, визначено основних гравців на цьому ринку та частку, що займає ПАТ «Дніпроспецсталь» (рисунок 2), розраховано середньорічні ціни на металобрухт та основні види металопродукції в Україні. Отже, «Інтерпайпу» належить найбільша частка виробництва – 47%, ПАТ «Дніпроспецсталь» тільки 13%.

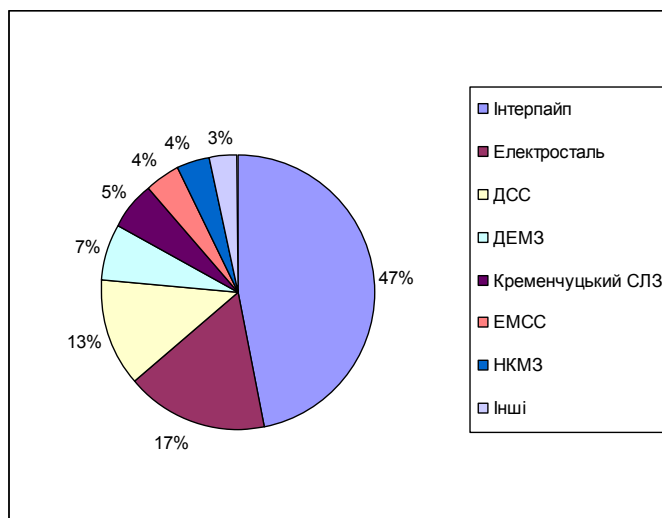

Рисунок 2 - Питома вага обсягів виробництва основними електросталургійними підприємствами України в 2013 р.

Здійснено детальний аналіз виробничої та фінансової діяльності ПАТ «Дніпроспецсталь», визначено основних його конкурентів та проаналізовано основні показники діяльності конкурентів. Отже, досліджено основні фактори зовнішнього та внутрішнього середовища ПАТ «Дніпроспецсталь», що впливають на конкурентоспроможність його потенціалу, виявлено сильні та слабкі сторони, можливості та загрози діяльності підприємства, а також складено профіль середовища ПАТ «Дніпроспецсталь».

Рівень конкурентоспроможності потенціалу ПАТ «Дніпроспецсталь» визначено за допомогою двох методів: побудови багатокутника конкурентоспроможності та теорії ефективної конкуренції. За першим методом рівень конкурентоспроможності потенціалу підприємств склав: ТОВ КК «Металоінвест» - дуже високий (2,49); ПАТ «Дніпроспецсталь» - середній (1,01); ПАТ «Донецький електрометалургійний завод» - дуже низький (0,048).

Метод оцінки рівня конкурентоспроможності потенціалу, заснований на теорії ефективної конкуренції, підтвердив розрахунки за методом «багатокутника конкурентоспроможності». Найвище значення показника конкурентоспроможності потенціалу залишається у ТОВ КК «Металоінвест» і складає 12,6, а найнижче - у ПАТ «ДЕМЗ» - 8,1. ПАТ «Дніпроспецсталь» в порівнянні з конкурентами має середній рівень конкурентоспроможності, який складає 11,2.

Отже, отримані розрахунки доводять необхідність розробки та обґрунтування заходів щодо підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства.

У третьому розділі «Економічне обґрунтування заходів щодо підвищення рівня конкурентоспроможності потенціалу ПАТ «Дніпроспецсталь»» розглянуто чинники підвищення ефективності функціонування підприємства, фактори, за якими необхідно покращувати показники конкурентоспроможності потенціалу підприємства, резерви та шляхи зниження витрат виробництва, що дозволяє зекономити кошти, які в

свою чергу можуть бути використані на підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства.

Згідно з загальними напрямками стратегічного плану розвитку ПАТ «Дніпроспецсталь» для ефективнішої діяльності підприємства запропоновано такі напрямки оперативного плану розвитку (рисунок 3).

Рисунок 3 – Напрямки оперативного плану розвитку ПАТ «Дніпроспецсталь»

Для досягнення поставленої мети підприємству серед енергозберігаючих проектів запропоновано два основних напрямки скорочення витрат:

- зменшення витрат палива та інших енергоресурсів при виробництві продукції;
- скорочення витрат на опалення приміщень і постачання гарячої води.

У роботі запропоновано на ПАТ «Дніпроспецсталь» провести встановлення у прокатному цеху нових матеріалів для футерування глісажних труб, регулятора тиску на паропроводі та будівництво системи утилізації тепла

відхідних газів конвертеру газокисневого рафінування. Це дозволить зменшити витрати на паливо та електроенергію на 27%, а тому сума зменшення собівартості продукції складе 242835 тис. грн., або 5,96%. Сума капітальних вкладень для здійснення запропонованих заходів становить 38596 тис. грн.

Для обґрунтування доцільності проведення запропонованого заходу з впровадження у прокатному цеху нових матеріалів для футерування глісажних труб, встановлення регулятора тиску на паропроводі та проект з будівництва системи утилізації тепла відхідних газів конвертеру газокисневого рафінування було розраховано показники ефективності капітальних вкладень, які засновані на дисконтованих оцінках. Розраховані показники свідчать про доцільність запропонованого заходу, оскільки від його реалізації підприємство отримає додатковий ефект у розмірі 45829,93 тис. грн., а період окупності капіталовкладень складе 2,3 роки, що менше ніж період реалізації проекту.

Обчислено, що в результаті впровадження заходів рівень конкурентоспроможності потенціалу ПАТ «Дніпрспецсталь» змінився таким чином: рівень, розрахований за допомогою методу «багатокутника конкурентоспроможності» залишився на середньому рівні, але його значення збільшилось на 0,001 і становить $S_{KL} = 1,011$; рівень розрахований за методом, заснованим на теорії ефективної конкуренції дорівнює 11,7, що на 0,465 більше, ніж до проведення заходів щодо підвищення рівня конкурентоспроможності потенціалу підприємства. Отже, всі розрахунки свідчать про ефективність запропонованих заходів.

Зроблено загальний висновок, що здійснення запропонованих у роботі заходів дозволить забезпечити збільшення випуску конкурентоздатної продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках, освоєння економічно ефективних високотехнологічних виробництв і модернізацію виробничої бази, що безпосередньо впливатиме на зменшення собівартості продукції та розвиток не тільки конкурентоспроможності власного потенціалу, а й промисловості країни загалом.

ПЕРЕЛІК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ

1. Коваленко О.В., Величко Т.В. Шляхи підвищення конкурентоспроможності потенціалу підприємства/ Коваленко О.В., Величко Т.В./Економіка підприємства : сучасні проблеми теорії та практики : Матеріали четвертої міжнар. наук.-практ. конф., 18 вересня 2015 р.– Одеса, Атлант, 2015.– с. 19-21.

2. Коваленко О.В., Величко Т.В. Сутність, рівні та шляхи підвищення конкурентоспроможності потенціалу підприємства / Коваленко О.В., Величко Т.В. / Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – Хмельницький – 2015. - №3, Т. 2 (224). – С. – 164.

3. Перспективні напрямки економічного співробітництва в контексті стратегічного партнерства Україна-Польща/ Конащук В.Л., Величко Т.В. /Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Україна-Польща: діалог культур в контексті євроінтеграції». Том I / Запоріж. Держ. Інж. Акад.. – Запоріжжя: ЗДІА, 2014. – с. 111 – 113.